

Az ír-amerikai közösség szerepe az 1919-es ír parlament megalakulásában

Absztrakt: Az első ír parlament, a Dáil Éireann, megalakulása 1919 januárjában egyenes következménye az egyre aktívabb, hatékonyabb ír-amerikai közösség támogatásának. A támogatás sokrétű volt, de az első világháború ideje alatt ezen támogatásnak a leglátványosabb formája az 1916-os Húsvéti lázadás volt. Az ír-amerikai közösség politikai szervezete a Clan na Gael, az ő szervezésükben katonai, morális, és legfőképpen pénzügyi támogatást nyújtottak Írországnak. A „végső célkitűzés” egy függetlenség ír parlament volt, azaz függetlenség Angliától. Kijelenthetjük, hogy az ír-amerikai közösség pénzügyi segélye nélkülözhetetlen volt a Húsvéti felkeléshez, ami cserében nagymértékben befolyásolta a függetlenedési folyamatot.

Ír-amerikai segély nem csak donációk, hanem politikai támogatás formájában is érkezett. John Devoy, az ismert Feniánus volt az egyik legjelentősebb képviselője és szervezője az ír-amerikai közösségnek. Nemcsak a Húsvéti lázadást megelőzően vállalt komoly szerepet annak megszervezésében, de a First Irish Race Convention (Első Ír Nemzetgyűlésen) megalakult Friends of Irish Freedom (Ír Szabadság Barátai) szervezettel biztosította a további politikai támogatást az Atlanti-óceán azon partjáról. Ennek a szervezetnek a célja az volt, hogy az Amerikai Egyesült Államokon belül hirdesse és népszerűsítse Írország ügyét, valamint politikai nyomást gyakoroljon, hogy megvalósuljon a függetlenség. Az első világháború után egy ír-amerikai delegáció Párizsba utazott, hogy a béketárgyaláson az amerikai delegációnál lobbizzon, hogy támogassák az újonnan megalakult független Írország nemzetközi elismerését.

Kulcsszavak: Ír parlament, ír-amerikai közösség, Friends of Irish Freedom, Clan na Gael, John Devoy

John Devoy és az ír-amerikai közösség

Az ír történelem során a 19-20. században számos példa volt olyan kulcseményre, amelyre az egyre erősödő ír-amerikai közösség volt direkt vagy indirekt hatással. Ezen események sorába tartozott az 1865-67-es Feniánus lázadás, a Charles Stewart Parnell vezette Földreform kampány, az 1880-as évek dinamit kampánya, valamint az önrendelkezésért folytatott küzdelem. Az első világháború kitörését követően a legjelentősebb esemény, amelyhez jelentős ír-amerikai pénzügyi segélyt nyújtottak, az 1916-os Húsvéti lázadás volt. Valójában a felsorolás

* Szedmina Livia, PhD hallgató, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Irodalomtudomány Doktori Iskola, Amerikanisztika Szak, angol nyelvtanár, Szabadkai Műszaki Szakfőiskola, Szabadka

az első világháború utáni időszakra is kiterjed, amikor az ír-amerikai közösség képviselői a párizsi béketárgyalásra utaztak, hogy segítsék az újonnan megalapított független ír parlament nemzetközi elismerését. Ebben a cikkben bemutatásra kerül az ír-amerikai politikai közösség, kiemelve John Devoyt, illetve a hozzá kapcsolódó szervezetek, a Clan na Gael és Friends of Irish Freedom közösségszervező, politikai lobbizó, adománygyűjtő tevékenységeit. Mint már utaltunk a dinamit kampánnyal, az ír-amerikai közösség nem csak törvényes, parlamentáris úton támogatta az ír függetlenedési harcot, hanem adott esetben lázadásokat, fegyvervásárlást és robbantási akciókat is finanszíroztak. A jelen munkában a hangsúly nem ezeken, hanem a törvényes, politikai tevékenységeken és ezek szervezőin van.

Az „ír-amerikai támogatás” megértéséhez nélkülözhetetlen bemutatni a Feniánus John Devoy személyét. 1842. szeptember 3-án született Killben, az írországi Kildare megyében, rendkívüli, valamint hosszú és munkás élete volt, három kontinensre kiterjedő szervezési munkával teli. Azon személyek listája, akiket az ír nemzeti mozgalomból személyesen ismert, felért a „Ki kicsoda a 19.-20. század ír és ír-amerikai politika színterén” listával. Személyesen ismerte James Stephensét (1825-1901), az Irish Republican Brotherhood (IRB – Ír Republikánus Testvériség) megalapítóját, mi több, segédkezett a börtönből való kimenekítésében; valamint az IRB testvérszervezetének alapítóját, John O’Mahonyt (1816-1877), a Földliga kiemelkedő tagjait: Charles Stewart Parnellt (1846-1891) és Michael Davittet (Micheál Mac Dáibhéid, 1846-1906), de találkozott az Angol-Ír Egyezményt követő időszak vezető politikusaival is, Éamon de Valerával (1882-1975), és William T. Cosgrave-vel (Liam Tomás Mac Cosgair; 1880-1965) is.

Mindezek mellett le kell szögezni, hogy John Devoy egy igen csak ellentmondásos személy volt. Egyrészt, John Devoy megrögzött forradalmár, aki az erőszakos megoldást támogatta. Önmagát lázadónak nevezte a „*Recollections of an Irish Rebel*” című memoárjában, viszont felnőtt élete során ritkán fogott fegyvert. Forradalmár volt, ellenben élete javában újságíróként és szerkesztőként dolgozott. Támogatása nélkülözhetetlen volt az 1916-os Húsvéti lázadáshoz, mégis közelében sem volt akkor Írországnak, nem hogy a harcoknak. Az ír függetlenséghez nyújtott harcban sokrétű eszközökhöz nyúlt, mint ahogyan az együttműködő partnerei is sokféle háttérrel rendelkeztek: hajóskapitányt fogadott bizalmába, amikor a *Catalpa* mentőakciót szervezte, titokban tárgyalt előbb orosz, majd német kormányképviselőkkel, hogy szövetkezzenek

Anglia ellen, nyíltan tárgyalt Parnellel, aki a Földliga vezetője és Westminster parlamenti képviselő volt, és a háttérből figyelte Jeremiah O'Donovan Rossa dinamitrobbantós akcióit a viktoriánus Angliában.

Devoy Feniánus gyökerei Dublinra és környékére vezethetőek vissza az 1860-as évek közepére, amikor aktívan részt vett a Feniánus lázadás szervezésében, és fényévekre volt a későbbi diplomáciai tevékenységétől. 1865-ben az Ír Republikánus Testvériségben dolgozott, mint az Írországból állomásozó brit hadsereg Feniánus főszervezője. Az 1867-re tervezett Feniánus lázadást megelőzően elfogták, 1866. február 22-én letartóztatták és hazaárulással vádolták. Hétéves börtönbüntetéséből öt évet letöltött, majd szabadon engedték azzal a feltétellel, hogy örökre elhagyja Írországot. Négy másik szabadult Feniánussal együtt, köztük Jeremiah O'Donovan Rossával, New Yorkba hajóztak, hogy ott folytathassák az ír függetlenségért vívott küzdelmet.

New Yorkba való érkezésekor az ír-amerikai közösség morálja „romokban hevert”, aminek oka főként a Kanada elleni sikertelen támadás volt. Maga John Boyle O'Reilly (1844-1890), Devoy bostoni költő és ex-Feniánus barátja is azt tanácsolta neki, hogy hagyja ott a nemzeti mozgalmat, és inkább fogjon valami vállalkozásba. Ehelyett Devoy elkezdett dolgozni a Clan na Gael (jelentése: Gaelék családja) szervezetben. A Clan na Gael szervezetet Jerome Collins (1841-1881) alapította, és ez a szervezet biztosította Devoy számára a keretet, amelyben forradalmi és szervezőmunkáját végezhette. Ennek a szervezetnek a titkos megfelelője volt a Fenian Brotherhood (Feniánus Testvériség), illetve a már említett Ír Republikánus Testvériség. Jerome Collins révén, aki Clan-alapító mellett zsurnaliszta és meteorológus is volt, Devoy előbb újságírói, majd segéd-szerkesztői állást kapott a *The New York Herald* c. lapnál.

John Devoy egyik első jelentős szervezési sikerét a *Catalpa* mentőakcióval érte, amikor hat Feniánus rabot kimentettek nyugat-ausztráliai börtönökből. Az egész történet James Wilson (1836-1921) kérésével kezdődött, amikor a Fremantle-i börtönkolóniából levelet juttatott el John Devoy-nak, könyörögve, hogy szöktessék ki őket, a hat ír Feniánust, fogságukból. Devoy számára ez a mentőakció szakmai és személyes kihívás volt egyben, de ugyanakkor bizonyítási esély is a Clan na Gaelen belül, valamint nem utolsó sorban, egy hatalmas lehetőség arra, hogy az angol uralmat nyilvánosan kijátsszák. Devoy terve meglepően egyszerű, mégis merész volt: rávette a Clant, hogy vásárolják meg a *Catalpa* bálnavadászhajót, azzal George Anthony (1843-1918) kapitány vezetésével

induljanak bálnavadász útra, majd Ausztrália partjainál térjenek át a hajóút valódi céljára, a hat rab szöktetésére. A tervet 1876. Húsvét hétfőjén teljesítették, és a hat kiszabadított Feniánussal a *Catalpa* az Egyesült Államok felé vette az irányt. A teljes esetről a *The New York Times* 1876 augusztusában számolt be a nyilvánosságnak.¹

Devoy a Clanban betöltött szervezőköre mellett a Revolutionary Directoryba (Forradalmi vezérkar) is bekerült, ezzel erősítve a két szervezet, a Clan na Gael és az Ír Republikánus Testvériség közötti kötelékeket. Ezzel a Clan az ír-amerikai közösség legnagyobb és legjelentősebb képviselőjévé vált, Devoy-nak viszont ezúton lehetősége nyílt, hogy a nemzetközi ír függetlenségi szervezési tevékenységekre is legyen ráhatása. A New Departure (Új Irányvonal) – egyfajta kooperáció Charles Stewart Parnell, Michael Davitt, és Devoy között, amelyben összefonódtak az agrárreform és a nemzeti függetlenség céljai – talán a legjobb példája volt annak, hogy Devoy mennyire ügyesen egyensúlyozott a szigorúan véve törvényellenes módszereket és az alkotmányos rendezés útja között annak érdekében, hogy megvalósuljon a független ír állam.

A 19. század közepére az ír függetlenedési küzdelem kilépett európai földrajzi keretei közül, mivel, egyre nagyobb számú és erősebb hangú ír kivándorló közösséggel jöttek létre különböző országokban, közülük az ír-amerikai, ír-kanadai, és ír-ausztrál közösségek voltak a legaktívabbak. Ezzel párhuzamosan a Feniánus vezetők, Devoyjal az élen ráébredtek arra, hogy az ír függetlenségért folytatott harcot nem lehet „belügyként” kezelni, hanem nemzetközi támogatást kell elérni. Ennek jegyében került sor előbb az orosz miniszterrel folytatott titkos tárgyalásokra, majd pedig 1915 folyamán a német konzulátus képviselőivel való együttműködésre. Az alapelv azonos volt: más ország hivatalos képviselőivel szövetkezni Anglia ellen, hogy megvalósuljon a független ír köztársaság. Ezzel az ír parlament megalakulásának nemzetközi vetülete is lett.

A Clan na Gael munkássága

A Clan an Gael kulcsszerepet játszott az ír-amerikai támogatás szervezésében és megtartásában. Az First Irish Race Convention-t (Első Ír Nemzetgyűlés) 1916. március 4-5-én rendezték meg, a szimbolika

¹ The Escaped Fenians.; The Story Told by the Captain of the Catalpa a Vessel Engaged for Whaling Purposes, *The New York Times*, 1876. augusztus 20.

fontosságát jelzi, hogy ezek a márciusi napok egyben az 1867-es Feniánus felkelés évfordulóját is jelezték. Ezen a rendezvényen rekordszámú ír-amerikai képviselő vett részt, megközelítőleg 2300 Clan tag. A gyűlést John W. Goff (1848-1924) bíró vezette, mint ideiglenes elnök, illetve O'Neill Ryan, mint állandó elnök. Ezen a gyűlésen egy másik szervezetet is életre hívtak, az Friends of Irish Freedomot (Ír Szabadság Barátait), amely a későbbiekben fontos szerepet játszott, hogy előbbre vigyék az ír függetlenség ügyét, elsősorban az 1919-es Párizsi Béketárgyaláson. Devoy a következőképpen foglalta össze ennek a Nemzetgyűlésnek jelentőségét:

Egyetlen eddigi Találkozón nem volt egyetlen bíró sem jelen, most öten is eljöttek az állami legfelsőbb bíróságról, valamint több alacsonyabb rangú bíró, és számos ügyvéd. Ezek mellett százszámra voltak jelen kiemelkedő kereskedők, gyárosok és üzletemberek és üzletaszonyok. Semelyik előző ír-amerikai összejövetelen nem volt ennyi egyházképviselő sem.²

Az Ír Szabadság Barátai szervezet céljait így fogalmazta meg: „Az első alapszabályzatukban elkötelezték magukat, hogy „bátorítsanak és segítsenek bármilyen mozgalmat, amely Írország nemzeti függetlenségén dolgozik””.³ Az Ír Nemzetgyűlésen nagyszámú kiemelkedő politikai és közszereplő szólalt fel. Terry Golway történész a Gyűlést a legjelentősebb találkozónak nevezte az Amerikában élő írek számára az 1880-as évek Földligás gyűlései óta. Politikai és kereskedelmi sikerekben viszont az 1916-os gyűlés felülmúlta azokat.⁴ A Gyűlést széleskörű donációs felhívás kísérte, az ott befolyt összeget a Húsvéti lázadás ír áldozatainak családjának megsegítésére fordították. Az Ír Szabadság Barátai felemelték hangjukat a lázadást követő kivégzések ellen, és lényeges szerepet vállaltak abban, hogy lobbizzanak az amerikai politikai szintén az ír függetlenség elismeréséért.⁵

² John Devoy, *Recollections of an Irish Rebel* (New York: Chas. P. Young, 1929), 449-450.

³ Michael Doorley, “The Friends of Irish Freedom: a case-study in Irish-American nationalism, 1916–21,” *History Ireland*, Issue 2, Vol. 16, March/April 2008, letöltve 2014. október 6-án <http://www.historyireland.com/20th-century-contemporary-history/the-friends-of-irish-freedom-a-case-study-in-irish-american-nationalism-1916-21/>.

⁴ Terry Golway, *Irish Rebel - John Devoy and America's Fight for Ireland's Freedom* (New York: St. Martin's Press, 1998), 220.

⁵ Michael Doorley. “*The Friends of Irish Freedom: a case-study in Irish-American nationalism, 1916–21.*” *History Ireland* (2008). letöltve 2014. október 6-án,

Az ír-amerikai, de a brit-párti amerikai nyilvánosság is, mélyen megdöbbsent a lázadást követő gyors és kegyetlen kivégzések hallatán, ami az ír ügy nagyobb támogatottságához vezetett. Másfelől viszont, ahogy az Egyesült Államok belépett az első világháborúba, az ír-amerikai, de a német-amerikai közösség is a „rossz oldalon” találta magát, mivel az úgynevezett „kötőjeles” közösségeket egyre nagyobb gyanakvással figyelték Amerikában. Ennek jegyében a Clan na Gael is mérsekelte akcióit, nehogy azzal vádolják, hogy nem támogatja az Egyesült Államokat. Míg a világháború zajlott Európában, kétes személyeknek, mint John Devoy, óvatosnak kellett lenniük, különben könnyen ellenséges személyekké lettek nyilvánítva és letartóztatva. Devoy-nak sikerült ez az egyensúlyozó manőver, ugyanis egyfelől nyilvánosan szót emelt az Írországon fennálló brit uralom ellen, ugyanakkor vigyázott, hogy nyilvánosan ne szólaljon fel az amerikai hadiipar ellen, amellyel az ország szövetségesét, Nagy-Britanniát segítette. Az Irish Progressive League (Ír Progresszív Liga) 1918. május 4-i rendezvényén kiemelte, milyen formákban, módon támogatta Írország az Egyesült Államokat a történelme során, és hangsúlyozta az ír-amerikai közösség rendületlen támogatását. Ugyanakkor Devoy arra is felhívta a közönség figyelmét, hogy Angliának fel kell szabadítania Írországot, mivel eddig Írországnak „nem volt semmilyen haszna ebből a szabadságért és demokráciáért folytatott háborúból.”⁶ Erre a felhívásra az angol uralom azzal reagált, hogy letartóztatott számos Sinn Féin vezetőt Írországon, és próbált nyomást gyakorolni az amerikai kormányra, hogy az is lépjen meg hasonló intézkedéseket. Devoyt csak státusza, mint ír-amerikai vezető egyéniség, mentette meg a letartóztatástól.

Végül, Devoy ellen nem emeltek vádat. A világháború befejezésével 1918 novemberében a Clan na Gael szervezettel ismét erőteljesebben dolgoztak azon, hogy az amerikai kormány hivatalosan is kiálljon egy független Írország mellett. Az Ír Szabadság Barátai szervezett valójában John Devoy és Cohalan bíró hatáskörében és felügyelete alatt működött, az ő jóváhagyásukkal juttatott el egy memorandumot Woodrow Wilson elnöknek egy nappal az 1918. novemberi fegyverszünet után. A memorandum felhívást tartalmazott, hogy az Egyesült Államok ismerje el a független Írországot és tegye lehetővé az új államnak, hogy részt

<http://www.historyireland.com/20th-century-contemporary-history/the-friends-of-irish-freedom-a-case-study-in-irish-american-nationalism-1916-21/>.

⁶ Golway, *Irish Rebel*, 247-248.

vegyen a béketárgyalásokon. Az amerikai Képviselőház Külügyi Bizottsága meghallgatásokat folytatott ebben a témában, és több Római katolikus egyházi képviselő is nyíltan támogatta ezt a felhívást. Úgy tűnt, jó irányba haladtak az események.⁷

1919. február 22-23. között Philadelphia adott otthont a Third Irish Race Conventionnek (Harmadik Ír Nemzetgyűlésnek). Hatalmas látogatottsága volt, ami tükrözte, hogy mennyire előrehaladt ez a népcsoport az Amerikába való tömeges bevándorlás kezdete óta. Még szembetűnőbb volt, hogy mennyit változott a Feniánusok megítélése is. Immár a Katolikus Egyház is nyíltan kiállt mellettük, amit James Gibbons bíboros beszéde is bizonyított a Nemzetgyűlésen. Felszólalásában ugyan csak az „önrendelkezés” (*self-determination*) kifejezést használta, és nem utalt a teljesen független köztársaságra, de már ez is jelzésértékű volt. Megfogalmaztak egy határozatot, amelyben követelték, hogy Párizs „alkalmazza Írország esetében is az önrendelkezés elvét”.⁸ Mégis, voltak Clan na Gael tagok, köztük Joseph McGarrity és Dr. Patrick McCartan, akik keményen bírálták John Devoyt, amiért nem írták bele az „Ír Köztársaság” kifejezést.

A Nemzetgyűlés alig egy hónappal az után került megrendezésre, hogy Dublinban gyökeres változások történtek. A Feniánus Thomas Ashe 1917-ben éhségsztrájk miatt bekövetkezett halála, és az 1918-as választásokon elsöprő sikert elért Sinn Féin nyomására már nem csak bizonyos fokú autonómia elérése volt a cél. Az akkori ír politikai vezetők a Mansion House-ban gyűltek össze 1919. január 21-én, ahol egy ellentmondásos, erélyes lépéssel megalakították az Első Ír Parlamentet, a Dáil Éireannt (magyarul „Írország Gyűlése”). A függetlenségért folytatott küzdelem ismételten az utcákról és barikádokról bevonult az parlamenti termek tárgyalóasztalaihoz. Két fontos dokumentumot szavazott meg első ülésén az új parlament, a Függetlenségi Nyilatkozatot és az Ideiglenes Alkotmányt, valamint felhívást intézett az elismeréséért az „Üzenet a Világ Szabad Nemzeteihez” c. írásban, mint külön, Nagy-Britanniától független állam. „Írország felszólítja az 1919. január 21-én Dublinban összegyűlt, megválasztott parlamenti képviselőin keresztül minden szabad nemzetet, hogy támogassa az Ír Köztársaságot azzal, hogy elismeri Írország nemzeti státuszát, létjogosultságát és a Békekon-

⁷ Ibid., 249-250.

⁸ Ibid., 252.

ferencián való részvételét.”⁹ Annak reményében, hogy a felhívásnak meg lesz a hatása, kiválasztottak egy delegációt, hogy ők majd Párizsban, a béketárgyaláson Írország, mint független állam ügyét képviseljék. Az újonnan megalakult állam nem volt hajlandó elfogadni, hogy Nagy-Britannia tegye ezt meg helyette. A háromtagú delegáció tagjai Éamon de Valera, Arthur Griffith, és Count Plunkett voltak, valamint még két tagot, Sean T. O’Kellyt (*Seán* Tomás Ó Ceallaigh, 1882-1966) és George Gavan Duffyt (Seoirse Ghabháin Uí Dhubhthaigh, 1882-1951) az Ír Köztársaság kormány követének neveztek ki.¹⁰

A Friends of Irish Freedom delegáció missziója

A Harmadik Ír Nemzetgyűlés teljes támogatásáról biztosította a Dáílt, és lobbizásukkal járultak hozzá ahhoz, hogy az Egyesült Államok ismerje el a megalakult Ír Köztársaságot. Az eseményen 5,132 Clan tag vett részt, Daniel Cohalan bíró elnökletével. Nyíltan és ismételten felszólították Wilson elnököt, hogy álljon Írország mögé és rá is érvényesítse az általa hirdetett nemzeti önrendelkezési jogot. Ezt nem csak Amerika területén tették, hanem kineveztek egy háromtagú ír-amerikai küldöttekből álló bizottságot American Commission of Irish Independence (Amerikai küldöttség az ír függetlenségért) néven. Tagjai a következők voltak: Frank P. Walsh (1864-1939), Frank P. Walsh, Kansas City-beli ügyész és társ-elnöke a National War Labor Board (Nemzeti Háborús Munkabizottságnak); Edward F. Dunne, volt chicagói polgármester és korábbi Illinois állam kormányzója; valamint Michael J. Ryan, prominens philadelphiai ügyvéd és a de facto kezdeményezője ennek a delegációnak. Az ír-amerikai delegáció két célt fogalmazott meg: először is, elnyerni az Amerikai Békebizottság segítségét abban, hogy Írország küldöttsége biztonságosan Párizsba utazhasson a Béketárgyalásokra. Másodsor pedig, megszervezni egy meghallgatást az ír követek számára Sean T. O’Kelly, valamint George Gavan Duffy számára.¹¹

⁹ A teljes parlamenti dokumentum az Oireachtas weboldalán érhető el, letöltve 2014. október 15-én, <http://historical-debates.oireachtas.ie/D/DT/D.F.O.191901210013.html>.

¹⁰ Livia Szedmina, “Ireland’s Case at the Paris Peace Conference,” *Proceedings of International PhD Students’ Conference*, Miskolc, Magyarország, 2007. Augusztus 13 – 17., 239-245.

¹¹ Chronology of Irish History 1919 – 1923, letöltve 2014. október 15-én, <http://www.dcu.ie/~foxs/irhist/Jan1919.htm>.

Ezek mellett az ír-amerikai bizottság nemcsak francia talajon próbálta kamatoztatni politikai lobbi erejét, hanem Írországban is. A delegáció tagjai, miután párizsi tárgyalásaik nem jártak azonnali sikerrel, Írországba utaztak, hogy biztosítsák az ottani politikai – és forradalmi – közösséget arról, hogy számíthatnak továbbra is az ír-amerikaiak politikai, morális, és nem utolsó sorban, pénzügyi támogatására. Miután a Walsh, Dunne, és Ryan visszautaztak Párizsba, szembesültek azzal a ténnyel, hogy Wilson elnök nem volt hajlandó kockáztatni a szövetségeseivel, első sorban Nagy-Britanniával való jó viszonyát Írország miatt. Döntését, hogy nem áll ki az újonnan megalakult Írország küldöttségéért, nem is személyesen, hanem egy Robert Lansing államtitkár által eljuttatott levélben közölte. Ezzel az ír-amerikai delegáció munkája Párizsban sikertelenséggel zárult, de az Egyesült Államokban az Ír Szabadság Barátai szervezet, a Clan na Gaellel együtt folytatta munkásságát.

Az Ír Szabadság Barátainak lobbizó tevékenységének köszönhetően ugyan konkrét eredmények születtek, de teljes fordulatok nem történtek. 1919 márciusában az amerikai Képviselőház elfogadott egy határozatot, amelyben ígérte, hogy a Párizsi békekonferencia „kedvezően megítélésben fogja részesíteni Írország önrendelkezési követeléseit”¹² Az ír-amerikai delegáció számára ez már biztató jel volt, hogy Írország nemzetközi elismerése egy elérhető cél.

Ír és ír-amerikai konfliktus, avagy hogyan ártani az egész közösségnek

1919 májusában maga Éamon de Valera is, mint az újonnan megalakított Ír Állam államfője, az Egyesült Államokba utazott, hogy az (ír-)amerikai közvéleményt az meggyőzze, illetve politikai és pénzügyi támogatást biztosítson. „De Valera képviselte a személyes kapcsolatot Írország és Amerika között,¹³ pontosabban az írországi forradalmárok és a szimpatizánsaik között az Egyesült Államokban.”¹⁴ Míg a Clan na Gael és az IRB több mint négy évtizednyi sikeres együttműködést tudhatott maga mögött, ahol is a Clan volt első sorban felelős a pénzügyi támogatásért, amellyel lehetővé váltak az IRB akciói, mindkét szervezet megmaradt a maga hatáskörében, és tiszteletben tartotta a másikat.

¹² The Chronology of Irish History 1919-1923, accessed April 25, 2013, http://www.dcu.ie/~foxs/irhist/march_1919.htm.

¹³ Éamon de Valera az Egyesült Államokban, New York City-ben született.

¹⁴ Golway, *Irish Rebel*, 256.

Devoy az ebből fakadó problémákról írt Harry Boland (1887-1922) Clantagnak és politikusnak intézett levelében:

Az emberek otthon meghatározzák a stratégiát, és mi a legjobbunkat adjuk, hogy azt segítsünk megvalósítani... Ugyanezt várjuk el tőlük az amerikai mozgalom stratégiáját illetően. [...] Egy olyan amerikai stratégia az ír függetlenedésért, amelyet Írországból irányítanak emberek, akik nem ismerik az amerikai viszonyokat, szinte biztosan bukásra ítéltetett, mint ahogy a kísérlet is arra vonatkozóan, hogy az amerikai támogatást Írországból irányítsák.¹⁵

Nehéz volt nem felfedezni a de Valerára tett egyenest utalást ebben az idézetben, amely jól tükrözi Devoy nemtetszését, hogy valaki kívülről próbáljon „betolakodni” az ír-amerikai ügyekbe. Másrészt, szintén nehéz volt nem meglátni a helyzet iróniáját: a *Príomh Aire* (a Dáil Éireann elnöke) egy amerikai születésű ír volt spanyol gyökerekkel, akinek az életét a Húsvéti lázadást követő kivégzésekben csak az a tény mentette meg, hogy amerikai állampolgársággal rendelkezett. A Párizsban tett sikertelen elismertetési kísérletet követően, de Valera az ír-amerikai közösséghez fordult, annak elvi és pénzügyi támogatását kívánta megszerezni a májusban megkezdett előadás és adománygyűjtő körútján.

Amikor de Valera New Yorkba érkezett, hivatalos fogadással tisztelegtek előtte, amelyen, mint az ír-amerikai közösség vezetői, részt vettek John Devoy és Cohalan bíró is, a Waldorf Astoria Hotelban üdvözölték az államfőt. Ez alkalomból csoportfénykép is készült, amely akaratlanul is rávilágított az alanyok egymásközi viszonyára (és lappangó konfliktusaira): a fényképen John Devoy egy széken ült, tekintetével a távolba nézett, mögött de Valera állt, egyik kezét, mintegy diszkrét irányítás jeléül, Devoy vállára helyezte. A fénykép beállítása de Valera kiemelkedő pozícióját mutatta, azt sugallva, hogy ez nemcsak Írország területén volt érvényes, hanem az ír-amerikai közösségben is.

Bár a kezdetekben Devoy nagyra tartotta de Valerát, ahogy ő fogalmazott, „az évszázad legjobb ír elnökét,”¹⁶ mégis hamar rádöbbsent, mennyire különbözőek az álláspontjaik és módszereik. De Valera minden kijelentésével, cselekvésével azt sugallta, hogy ő jobban meg tudja szólítani az ír-amerikai közösséget, mint olyan tapasztalt Clan na Gael tagok, mint pl. John Devoy. De Valera meg volt győződve arról, hogy az ír-amerikai forradalmi szervezet mindenben a rendelkezésére fog állni,

¹⁵ Ibid., 259.

¹⁶ Ibid., 261.

mivel ő volt Írország megválasztott államfője. Devoy számára ez azt jelentette, hogy „ki kellett adnia az irányítást a kezéből” arra vonatkozóan, hogy hogyan tudja legjobban befolyásolni az ír-amerikai közösség véleményét. Devoy meggyőződése szerint Cohalan bíró, illetve ő maga voltak az egyetlen jogos szószólói az ír-amerikai közösségnek.

Az egyik központi kérdés (és konfliktusforrás) az volt, hogy milyen módon szervezett de Valera ír-amerikai körökben adománygyűjtést. John Devoy egyre növekvő gyanakvással figyelte lépéseit, aminek előbb magánbeszélgetéseiben, majd nyilvános nyilatkozataiban is hangot adott. Az események előrehaladtával Devoy szkepticizmusa beigazolódott, mivel de Valera megalapított egy újabb ír-amerikai szervezetet, az American Association for the Recognition of the Irish Republic (Amerikai Egyesület Ír Köztársaság elismeréséért) nevű szervezetet. Ez a Clan na Gaellel versengett az ír-amerikai közösség kegyeiért és adományaiért, Devoy pedig a nehézkes angol rövidítése miatt – AARIR – csak „Growl”-nak, azaz „Morgásnak” nevezte.¹⁷ De Valera ilyen tapintatlan, az ír-amerikai közösségben tett lépései miatt került konfliktusban Devoyjal, de még annál is sokkal jobban ártott az Ír Köztársaság elismertetésének azzal az interjúval, amikor felvetette, hogy Írország viszonya Nagy-Britanniával hasonló lehetne Kubának az Egyesült Államokkal való viszonyához, ami valójában egy erősen alárendelt viszony volt. Másrészt, de Valerát elítélték azért az amerikai belügyekbe történt beavatkozásért, amikor a Republikánus Párt platformjára próbálta juttatni Írország nemzetközi elismerését, a helyi, Clan na Gael-támogatta ír-amerikai képviselők ellenében.¹⁸

Feniánus elismerés

Összességében ezek a mélyre nyúló ellentétek az ír vezető és az ír-amerikai politikai képviselők között nyomott hagytak az egész ír-amerikai közösségen, valamint nagymértékben ártottak adománygyűjtésnek, mivel a pénzt helyi rivalizálásra költötték el, nem pedig az Ír függetlenségi háborút támogatták Anglia ellen. Politikai szempontból viszont visszafordíthatatlan károk keletkeztek: mint Patrick McGarrity, aki de Valera pártjára állt, mint pedig John Devoy elvesztették hatalmukat az ír-amerikai politikai színtéren, és ezzel nem tudtak tovább részt

¹⁷ Ibid., 289.

¹⁸ Ibid., 276-283.

venni a lobbizásban Írország nemzetközi elismeréséért. A fordulópontot az Angol-Ír Egyezmény jelentette, amelyet John Devoy is támogatott. Ugyan az egyezményt nem úgy fogta fel, mint a végleges köztársasági cél megvalósulását, hanem mint egy fontos lépést a helyes irányba. Véleménye szerint, „anélkül, hogy ezt az új státuszt véglegesként fogadnánk el, ez elvezethet a Feniánus ideálhoz, a teljesen szabad és független Írországhoz, mindenféle Angliához való kötelékek nélkül.”¹⁹

John Devoy 1924-ben 82 évesen Írországba utazott. Írországban tett látogatását többféleképpen lehet megközelíteni: egyrészt, honvágya rávette Devoyt, hogy elfogadja rokonai meghívását, és Írországba utazzon meglátogatni őket, magánszemélyként, nem pedig a Clan na Gael képviselőjeként. Másrészt, az újdonsült Ír Köztársaság nem engedhette meg magának, hogy az élő legenda, a Feniánus John Devoy Írországba utazzon, és ne próbálják ezt kiaknázni publicista célokra. Így a tervezett magánlátogatásból hivatalos lett, az új köztársasági kormány pedig díszfogadást rendezett neki, Devoy találkozott William Cosgrave elnökkel és hivatalos látogatást tett a Glasnevin temetőben, hogy megtekintse a nemzeti hősöknek fenntartott részleget.²⁰ A Tailteann sportjátékok megnyitóját a díszpályából figyelte, részvétele cserébe rengeteget jelentett a kormány tekintélyének: Devoy testesítette meg a tökéletes kapcsolatot a régi Feniánusok és az új Ír Köztársaság generációja között, illetve az írek és az elszármazott ír-amerikai közösség között. Jelenlétével tulajdonképpen igazolta az új állam létjogosultságát. „A Szabad Ír Állam kormányzatának Devoy látogatása azt igazolta, hogy míg a Republikánusok nem ismerték el a jelen állam jogosultságát, addig a legnagyobb Republikánus nyíltan kimutatja támogatását.”²¹

Összegzés

Kétségtelen, hogy az ír-amerikai közösségnek hatalmas szerepe volt abban, hogy kivívták Írország függetlenedését. A függetlenedés kiharcolásához többféle módszert is alkalmaztak, nem kizárólag legálisan, de ebben a tanulmányban az ír-amerikai közösség politikai és lobbizó tevékenysége került bemutatásra. Elsősorban John Devoy, illetve a

¹⁹ Terrence Dooley, *The Greatest of the Fenians: John Devoy and Ireland* (Dublin: Wolfhound Press, 2003), 132.

²⁰ *Ibid.*, 133-134

²¹ *Ibid.*, 137

Clan an Gael szervezet szerepét lehet kiemelni, ugyanis olyan lépések, mint az Ír Nemzetgyűlések megszervezése, illetve az Ír Szabadság Baráti szervezet munkássága nagyban hozzájárult ahhoz, hogy megalakulhasson a független ír állam. A munkásságuk lényeges részét az adománygyűjtést tette ki, illetve a politikai tevékenység, a lobbizás, nyomásgyakorlás.

Mivel a 19. század utolsó harmadára az ír-amerikai közösség már elég jelentőssé vált, így a hatalmon levő kormányoknak érdekük volt legalább bizonyos mértékben támogatni az ír-amerikai közösség kérését, ezt jelezte, pl. az amerikai Képviselőházban elfogadott határozat is. A teljes politikai támogatás az Woodrow Wilson amerikai elnök részéről viszont elmaradt. Másfelől, kiderült, hogy a közös cél mellett mély ellentétek is léteztek az ír, illetve ír-amerikai közösség vezetői között, ami Éamon de Valera Amerikában tett látogatásával vált nyilvánvalóvá. A John Devoyjal való ellentétei arra vezethetők vissza, hogy az ír-amerikai közösség szervezéséhez és anyagi támogatásának biztosításának előfeltétele az amerikai, illetve ír-amerikai viszonyok pontos ismerete, aminek, Devoy szerint, de Valera nem volt tudatában.

Ennek ellenére a végeredmény vitathatatlan: Írország véres harcok árán megalakult, és az 1921-ben aláírt Angol-Ír Egyezményvel elérte függetlenségét Nagy-Britanniától. Az ír-amerikai közösség politikai, de még inkább pénzügyi támogatása viszont továbbra nem szűnt meg, mint ahogyan a teljes, 32 megyés független Írországra tartott igény sem.